

A minimálbér és a garantált bérminimum emelésére adott vállalati válaszok

Rövid elemzésünkben kilenc olyan lépést vizsgálunk, amelyekre a minimálbér, illetve a szakképzetteknek járó garantált bérminimum 2019. januári emelése¹ után sor kerülhet egy magyar vállalkozásnál. Kérdésünk a következő volt:

A minimálbér 149.000 Ft-ra, illetve a szakképzettek garantált bérminimumának 195.000 Ft-ra való emelése nyomán sor került-e / sor fog-e kerülni a következő lépésekre az Önök cégénél 2019-ben:

- *a bérfeszültségek elkerülése érdekében a minimum felett keresők bérét is emelik*
- *a tervezett létszámfelvétel elmarad*
- *elbocsátásokat hajtanak végre*
- *a tervezett beruházások elhalasztása*
- *módosítják a béremelésben érintett dolgozók munkakörét, feladatait*
- *részmunkaidős foglalkoztatásba teszik az érintett dolgozókat*
- *az érintett dolgozók egyéb juttatásainak (pl. cafeteria) csökkentése*
- *mozgóbérek (pl. jutalmak) csökkentése*
- *áremelést hajtanak végre*

A fenti lépések közül a legnagyobb arányban az áremelést említették a válaszadók: több, mint egyharmaduk (38%) tette meg e lépést vagy fogja megtenni még idén. A válaszadók 32%-a jelezte a tervezett létszámfelvétel elmaradását. A vállalkozások 30%-a a bérfeszültségek elkerülése érdekében a minimum felett kereső munkatársak bérét is emeli. A tervezett beruházások elhalasztását a megkérdezett vállalatok negyede (25%) tervezi. A cégek 15%-a döntött a béremelésben érintett dolgozók egyéb juttatásainak csökkentése, 13% pedig a mozgóbérek (pl.

jutalmak) csökkentése mellett. Nagyjából minden tizedik vállalkozás részmunkaidős foglalkoztatásba helyezi át a béremelésben érintett dolgozókat (12%), vagy módosítja munkakörüket, feladataikat (11%). A legkevésbé jellemző reakció az elbocsátások végrehajtása: ezt mindössze a cégek 5%-a jelölte meg.

1. ábra: Azon vállalkozások aránya, amelyeknél a minimálbér, illetve a garantált bérminimum emelése nyomán sor került / sor fog kerülni a felsorolt lépésekre 2019-ben, százalék

¹ Lásd: 324/2018. (XII. 30.) Korm. rendelet a kötelező legkisebb munkabér (minimálbér) és a garantált bérminimum megállapításáról. <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A1800324.KOR>

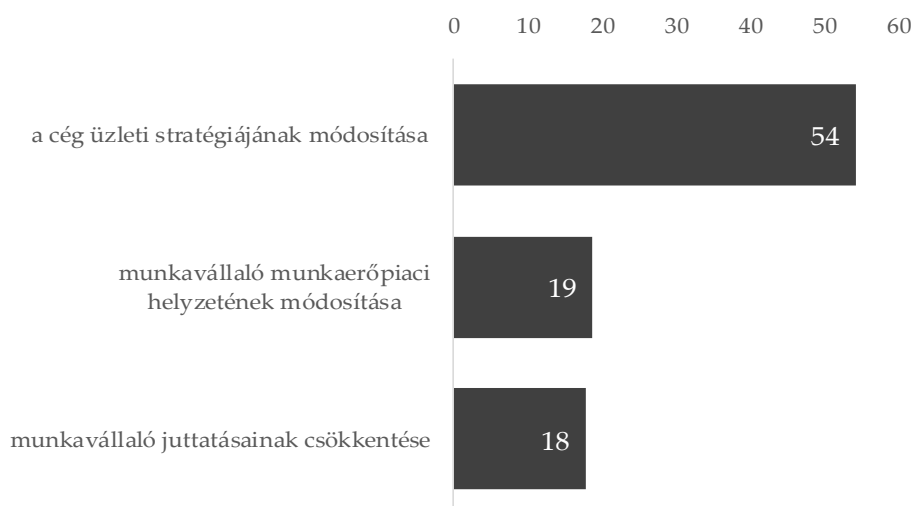

Forrás: GVI 2019

Az eredmények szerint a béremelés nyomán a cégek több, mint fele (54%) módosítja üzleti stratégiáját: ennek keretében elhalasztja a korábban tervezett beruházásait, illetve a tervezett létszámfelvételt, vagy emeli termékei árát. A vállalkozások 19%-a tervez foglalkoztatásra vonatkozó lépéseket: ezeknél a cégeknél már sor került, vagy sor fog kerülni

elbocsátásokra, a munkakörök, feladatok módosítására, vagy arra, hogy részmunkaidős foglalkoztatássá alakítják át a béremelésben érintett dolgozók foglalkoztatását. Azon vállalkozások aránya, amelyek az érintett dolgozók béren kívüli juttatásainak vagy mozgóbérének csökkentését tervezik, 18%-os.

2. ábra: Azon vállalkozások aránya, amelyeknél a minimálbér, illetve a garantált bérminimum emelése nyomán sor került / sor fog kerülni a felsorolt lépésekre 2019-ben, százalék

Forrás: GVI 2019

A vizsgált kilenc lépés bevezetésében való érintettség szempontjából a vállalatméret

növekedésével csökkenő tendencia tapasztalható: az 50 főnél kisebb méretű

GHT 2019. július

vállalkozások nagyobb mértékben, míg a nagyobb cégek kisebb mértékben hajtották végre, illetve tervezik végrehajtani a vizsgált intézkedéseket.

A gazdasági ágazatok szerinti bontás azt mutatja, hogy a béremelés hatására leginkább a kereskedelem területén tevékenykedő vállalkozások tervezik a vizsgált lépések végrehajtását.

A vállalatok tulajdonszerkezet szerinti vizsgálata azt mutatja, hogy statisztikai értelemben (95%-os megbízhatósági szinten) a tisztán hazai, illetve a részben/döntően

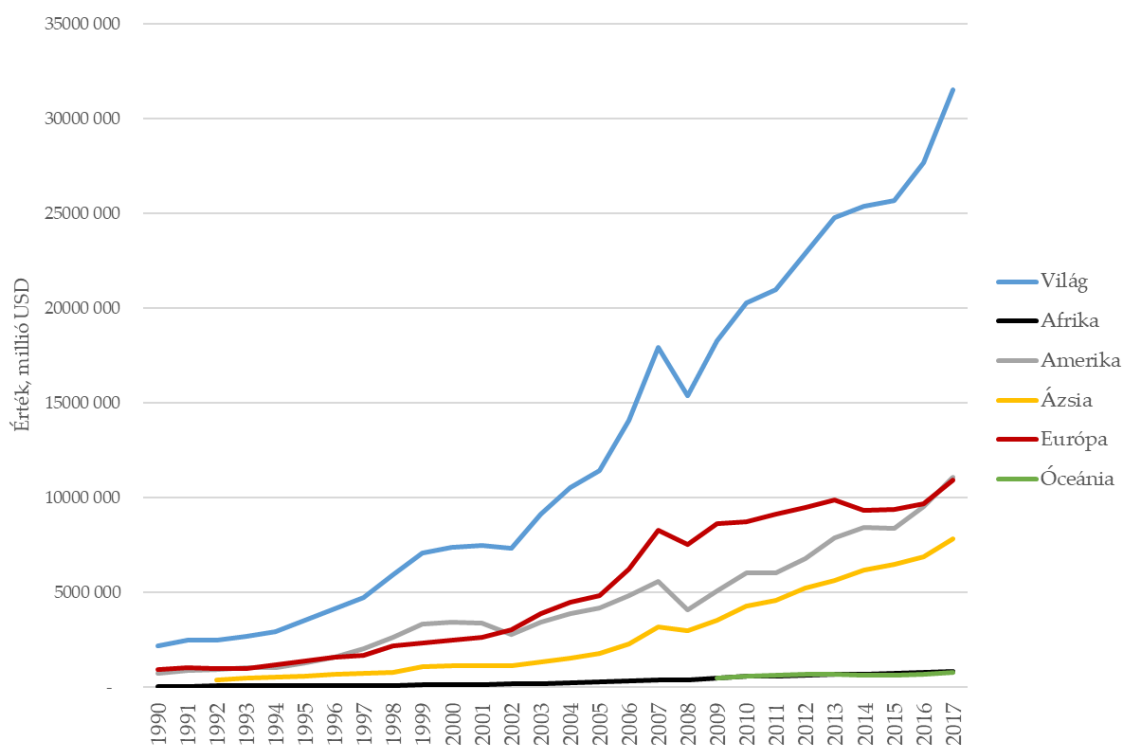
külföldi tulajdonú vállalatok nem különböznek a vizsgált intézkedések tekintetében, vagyis a minimálbéremelésre adott reakcióik érdeemben nem térnek el.

Az exporttevékenység szerinti bontás mentén kirajzolódik, hogy a minimálbéremelés legkevésbé a döntően exportáló cégeket érinti. A nem exportáló, valamint a részben exportáló cégeknek egyaránt nagyobb arányban kell, illetve kellett lépéseket tenni a béremelés következményeként.

Európa Afrikába irányuló működőtőke-befektetések helyzete, kihívásai és jövőbeli irányai

A globalizáció korában a külföldi működőtőke-befektetés (FDI) a gazdaság egyik fő jellemzője, tekintettel az ipari termékek és szolgáltatások nemzetközivé válására, melynek keretében sok ezernyi multinacionális vállalat forog az üzleti életben világszerte. A globális statisztikákból kitűnik, hogy 1990 óta – a 2008-as pénzügyi válságot követő rövid időszak kivételével – általánosságban óriási növekedést mutatott az FDI-állomány. Európa FDI-állománya, mely 1990-ben 932,5 milliárd USD volt, 2017-re elérte a 10,9 ezer milliárd USD-t; ugyanezen idő alatt Amerikáé 759,6 milliárd USD-ról 11,08 ezer milliárdra nőtt. Ázsia meglehetősen egyenletes növekedést mutatott a globális pénzügyi válságig, majd ezt követően a növekedés felgyorsult: a 2008-as 2,9 ezer milliárd dolláros érték 2017-re 7,8 ezer milliárd dollárra emelkedett.

3. ábra: A kontinensek FDI-állományának alakulása 1990 óta

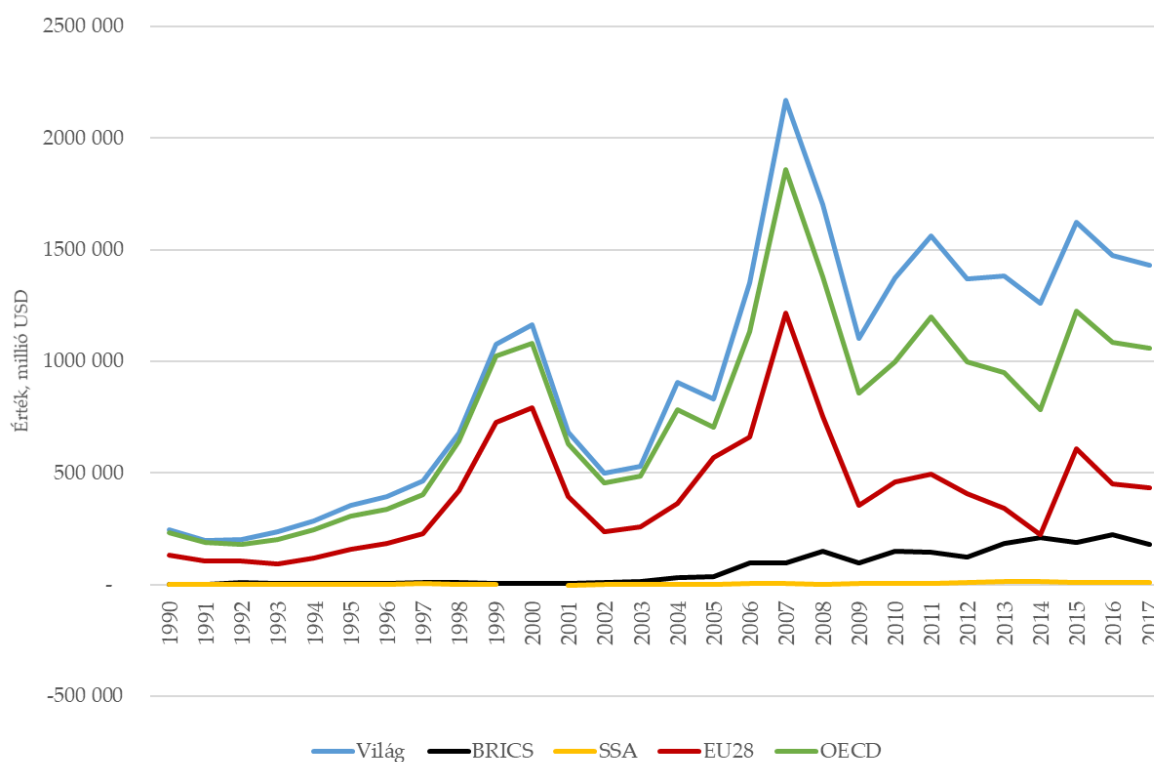
Forrás: UNCTAD, 2018²

Ami a tőkeáramlást illeti, a 4. ábrán látható, hogy a globális külföldi működőtőke-befektetések mértékét nagyrészt a fejlett országok befektetései határozzák meg: az

ezekben lezajló változások mindig is jelentős hatást gyakoroltak a globális tendenciára. Afrika szerepe mindeddig elhanyagolható volt.

² UNCTAD (2018), Foreign direct investment: Inward and outward flows and stock, annual.

4. ábra: Működőtőke-befektetés kibocsátás kiválasztott térségek szerint

Forrás: UNCTAD, 2018

Bár a külföldre irányuló befektetések fenti tendenciáját a fejlett országok határozták meg, a fejlődő országok gazdaságainak nemzetközivé válása és külföldi befektetési aktivitása is egyre jellemzőbb, például a BRICS-csoport (Brazília, Oroszország, India, Kína, Dél-Afrika) esetében. A BRICS kifelé irányuló működőtőke-befektetéseinek mértéke a 2000-es 7,1 milliárd USD-ról 25-szörösére nőtt, és 2017-re elérte a 177 milliárd USD-t, ugyanakkor Szubszaharai Afrikáé (SSA) is a 20-szorosára nőtt a kérdéses időszak folyamán. E fejleményből adódóan a vizsgált időszakban folyamatosan csökkent a fejlett gazdaságok részaránya a globális FDI-áramláson belül. Európa esetében ez általában igaz az egyes országokra és a teljes kontinensre is.

Az Európai Unió (EU28) részesedése a globális FDI-áramlásban 2005 óta 25 százalékponttal, 2018-ra 66,6%-ról 40%-ra csökkent, amit elsősorban Hollandia és Nagy-Britannia FDI kibocsátásának csökkenése magyaráz. Míg Nagy-Britannia, Hollandia és Olaszország részesedése a felére – 2,3, 6,6 illetve 5,6%-ra – csökkent 2005 és 2018 között, Franciaország részesedése 2 százalékponttal emelkedett ugyanezen időszakban, és Németország is a korábbi visszaesés után 2016-ban ismét növekedést mutatott a külföldre irányuló működőtőke-befektetések tekintetében. Az Egyesült Államok, melynek külföldi működőtőke-befektetései alapvetően folyamatosan növekedtek a 2000-es évek eleje óta, 2017-ben drasztikus csökkenést produkált e tekintetben, részesedésük 22%-ról 5,4 százalékponttal esett vissza 2018-ra. Az OECD

országok részesedése a 2005-ös 85%-ról 2018-ra 66%-ra csökkent a külföldre irányuló működőtőke-befektetések terén, ugyanakkor Kínáé körülbelül a hétszeresére nőtt és Oroszországé is megduplázódott az utóbbi tizenöt évben.

A külföldre irányuló befektetési aktivitáshoz hasonlóan a külföldi működőtőke beáramlása terén is inkább a világ fejlett, mintsem a fejlődő vagy legkevésbé fejlett országai a dominánsak.

1. táblázat: Részesedés a globális FDI beáramlásból jövedelmi csoportok szerint

Jövedelmi csoport	Érték (millió USD)	Részesedés a globális FDI beáramlásból (%)
Alacsony jövedelmű gazdaságok	15 428,75	1,08
Alacsonyabb közepes jövedelmű gazdaságok	134 848,7	9,4
Magasabb közepes jövedelmű gazdaságok	362 935,6	25,4
Magas jövedelmű gazdaságok	916 574,1	64,1

Forrás: UNCTAD, 2018

Az UNCTAD adatai szerint 2017-ben az alacsony jövedelmű gazdaságok csak a teljes globális FDI-áramlás 1%-ból részesültek 15,4 milliárd USD értékben, míg a világ első húsz (G20) gazdaságába áramlott a külföldi működőtőke-befektetések több mint 70%-a. Az

OECD országok részesedése 53% volt. Az Európai Unióba (E28) irányult a globális FDI beáramlás körülbelül egyötöde, ezzel kis mértékben megelőzve a BRICS-országok folyamatosan növekvő részarányát (amely 2017-ben 18,9% volt).

Az Afrikába irányuló európai működőtőke-befektetések helyzete és kihívása

Az Afrikába irányuló új külföldi működőtőke-befektetések számottevő növekedése ellenére – a 2000-es 9,7 milliárd USD-ről 2017-re 41,8 milliárd USD-ra nőtt a befektetések értéke –, annak világszintű részaránya továbbra is 3% alatt van.³ Afrikát ma mégis a lehetőségek tárházának tekintik, ahol több gazdaság is gyors ütemben növekszik, és különösen a középosztály bővül erőteljesen.⁴ Kiaknázatlan természeti erőforrásaival, melyek megkönnyítik a nyersanyag-utánpótlást, és

gyors demográfiai növekedésével (2050-re várhatóan megduplázódik a népesség) – amely a jövőben is olcsó munkaerővel és hatalmas piaci kereslettel kecsegtet –, az afrikai kontinens jó üzleti lehetőséget jelent a befektetők szemszögéből nézve. Az afrikaiak nézőpontjából az FDI fejlesztési eszköz, mely elmaradottság és szegénység helyett gazdasági növekedést és foglalkoztatást hozhat. Afrika éppen ezért „készleges partnere” az olyan befektetőknek, akik természeti erőforrásokért

³ UNCTAD, 2018.

⁴ Schmiege, E. (2019) EU and Africa: Investment, Trade, Development, what a Post-Cotonou

Agreement with the ACP States Can Achieve, SWP No. 1, January 2019, pp.2.

munkahelyteremtést és piaci lehetőségeket kínálnak.⁵ A 2. táblázat azt mutatja, melyek a befektetések elsődleges célországai Afrikában.

2. táblázat: Fő FDI célpontok Afrikában, a projektek száma alapján, 2016–2017

	2016	2017	A sorrend változása 2016-hoz képest	Részesedés (2017), %	változás, %	Részesedés, új állások, %
Dél-Afrika	139	96	-	13	-31	3
Marokkó	81	96	+1	13	19	21
Kenya	40	67	+3	9	68	4
Nigéria	51	64	+1	9	25	12
Etiópia	16	62	+7	9	288	16
Egyiptom	79	56	-2	8	-29	6
Ghána	28	43	+1	6	54	4
Tanzánia	22	35	+1	5	59	3
Algéria	17	24	+2	3	41	12
Elefántcsontpart	34	23	-3	3	-32	1

Forrás: EY Africa, Africa Attractiveness Report, 2018

Történetileg hagyományosan az európai országok voltak a legnagyobb befektetők Afrikában. Az afrikai FDI-állományt mindmáig az EU és tagjai uralják: 2017-ben együttesen 40%-os (291 millió EUR) részarányuk volt, míg az Egyesült Államoké 7% (51,52 milliárd EUR), Kínáé pedig 5% (36,16 milliárd EUR) volt az Afrikába irányuló befektetések körében.⁶ 2016 óta az Afrikába irányuló külső befektetések 24%-a származott az EU-ból, ezen belül Franciaország és Nagy-Britannia önmagában külön-külön 5%-os, míg Németország 2%-nál kisebb részesedéssel rendelkezik.⁷

A projektek száma alapján az első tíz legnagyobb afrikai befektető közül hat európai ország.⁸ 2017-ben Nagy-Britannia (10%), Franciaország (9%), Németország (5%), Svájc (4%), Hollandia (3%) és Olaszország (2%) voltak a legnagyobb európai befektetők Afrikában. Az új afrikai FDI projektek 18%-a az USA-hoz kapcsolódik, ezzel 2017-ben a legnagyobb afrikai befektető volt a projektek száma alapján. Kína 8%-os részesedéssel a 4. legnagyobb befektető volt; az Egyesült Arab Emírségek részesedése megegyezett Hollandiáéval. Dél-Afrika a 7. helyet foglalta

⁵ Chen, W. & Nord, R. (2018) Reassessing Africa's global partnerships: Approaches for engaging the new world order, 2018. január 11.

⁶ EU (2018) European Commission's Progress factsheet: Africa - Europe Alliance, 18 December 2018.

⁷ Schmieg, 2019.

⁸ EY Africa (2018), Africa Attractiveness Report.

el, egyetlen afrikai befektetőként a Top 10 listában.

A globalizációval párhuzamosan az európai államok mellett új szereplők, az Egyesült Államok és Kína is megjelentek az afrikai politikai és gazdasági színtér kulcsszereplői között. Amint arra már utaltunk, az USA afrikai gazdasági hatása jelentősebb, mint valaha, és mostanra ez az ország lett a kontinens legnagyobb befektetője. 2000 óta az AGOA (az afrikai növekedésről és lehetőségekről szóló törvény) támogatta a kereskedelem és a befektetések témájának integrálását az USA–Afrika közötti szakpolitikai dialógusba, amely széleskörű gazdasági lehetőségeket teremtett a kontinensen. A hitelezés és tőkebefektetések céljait szolgáló amerikai Nemzetközi Befektetési Pénzügyi Társaságot (IDFC) létrehozó BUILD törvény bevezetése versenyképesebbé teszi az Egyesült Államokat a kínai állam által támogatott forrásokkal szemben. Ugyanakkor egyértelmű jele annak is, hogy az afrikai befektetések továbbra is kiemelt területet jelentenek az Egyesült Államok számára. Ezt szintén alátámasztják Schneidman és Wiegert (2018) adatai, amelyek alapján 600 amerikai vállalat működik csak Dél-Afrikában.⁹

A kínaiak afrikai gazdasági jelenléte az azt övező valamennyi összetett kérdéssel együtt szintén egyre jelentősebb téma napjainkban.

⁹ Schneidman, W. & Wiegert, J. (2018) *Competing in Africa: China, the European Union, and the United States*, 2018. április 16.

¹⁰ Chen, W. & Nord, R. (2018) *Reassessing Africa's global partnerships: Approaches for engaging the new world order*, 2018. január 11.

¹¹ Ibid.

¹² Schneidman & Wiegert, 2018.

Az utóbbi két évtizedben jelentősen megnőtt a kínaiak szerepe az afrikai gazdaságban, 3 csatornán keresztül is, melyek a következők: kereskedelem (amely több, mint 40-szeresére nőtt ezen időszak folyamán), hitelek, illetve működőtőke-befektetések.¹⁰ Kína több mint 3 000 jelentős infrastruktúra-projektet finanszírozott afrikai kontinensen. Jelenleg Kína a „legnagyobb hitelező” a szubszaharai Afrikában, a térség teljes adósságállományának 14%-ával, ami egyre nagyobb szerepet biztosít az országnak a térségben.¹¹ Az FDI területén a tanulmányok szerint több mint 10 000 kínai MNC (multinacionális vállalat) működik Afrikában 2017 óta, körülbelül egyharmaduk a feldolgozóiparban. A kínai befektetők tehát munkahelyteremtés, készség-fejlesztés és technológia-transzferek útján erősítik gazdasági pozíciójukat Afrikában, melyek mindegyike a „nyugati üzleti normákhoz” kapcsolódott korábban.¹² Az ezt megalapozó 'Pekingi Konszenzus' de facto intézményi kerete¹³ a FOCAC (Kína-Afrika Együttműködési Fórum).

Tény, hogy Afrika függetlenné válását, és még inkább a hidegháborút követően jelentősen csökkent az európai hatalmak gazdasági és politikai befolyása a kontinensen. Az utóbbi években azonban ismét megerősödött Európa politikai és gazdasági érdeklődése Afrika iránt. A 2000-es Cotonou-i Megállapodás az Európai

¹³ 'Beijing Consensus' is the Chinese model of economic development that upholds semi-free market and strong economic role of the state as a condition for sustainable economic growth especially in the context of developing countries. It is often portrayed as an alternative view to 'Washington Consensus'.

Unió és az afrikai, karibi és csendes-óceáni államok (AKCS-államok) közötti befektetési és kereskedelmi kapcsolatokat meghatározó legfontosabb politikai és jogi keret. A partnerség hamarosan – 2020-ban – véget ér, azonban már folyamatban van a további partnerség megerősítésének előkészítése az „Afrika – Európa Szövetség a fenntartható beruházásokért és a munkahelyteremtésért” (Africa-Europe Alliance for Sustainable Investment and Jobs) révén, mely a tervek szerint további beruházások Afrikába vonzását és 2023-ra 10 millió ottani új munkahely létrehozását célozza.¹⁴ Az utóbbi évtized gazdasági nehézségei azonban továbbra is

Jövőbeli irányok

A globalizáció kettős kihívást hozott az FDI tekintetében, és ez az afrikai kontextusban egyértelműen megmutatkozik. Azzal, hogy lehetőséget kínál a befektetésre a világ bármely táján, a globalizáció a befektetésekért folyó éles versenyt teremtett a fejlett országok között, és hasonló mintázatokat hozott létre a fejlődő országokban a befektetések „bevonzása” terén. A három legnagyobb afrikai befektető, az EU, az USA és Kína már politikai dimenziót is adott a kérdésnek, olyan intézményi infrastruktúrák kialakításával, mint a Cotonou-i Partnerség vagy a nemrégiben alakult Európa–Afrika Szövetség, vagy az AGOA, illetve a FOCAC. Európának nagy kulturális előnyt jelent Afrikával közös történelme. Ugyanakkor az

kihívást jelentenek az EU és tagjai számára, ami hátráltathatja ezeket a programokat is.

A fentiekkel párhuzamosan, az afrikai beruházásokért folyó verseny ellenére a befektetők gazdasági szempontból továbbra is „nagy kockázatú” térségnek tekintik a kontinenst. A térség makro-gazdasági és politikai stabilitásának javítása érdekében folyamatosak az erőfeszítések, többek között olyan kezdeményezések útján, mint a NEPAD (Új Afrikai Fejlesztési Partnerség), de az afrikai országok továbbra is alacsony versenyképességűek globálisan, illetve az általuk biztosított beruházási környezet számos kihívással küzd.

USA rendelkezik a legnagyobb tőkeállománnyal Afrikában pozíciói megtartására, Kína számára pedig nagy potenciált jelent az, hogy élen jár az Afrikába irányuló új befektetések terén. Nem kétséges, hogy az FDI a továbbiakban is kulcskérdés lesz Afrika jövőbeli fejlődése szempontjából. Ebben azonban nagy szerepet kap a kontinens három legnagyobb befektetője, hogy miként szándékoznak kihasználni a meglévő befektetési lehetőségeket, s hogyan reagál a kontinens az ajánlataikra az Afrikai Uniónak a térség ügyeiben játszott növekvő szerepe kontextusában.

¹⁴ EU (2018) European Commission's Progress factsheet: Africa - Europe Alliance, 18 December 2018.

Nemzetközi tendenciák

A termelési, fogyasztási és foglalkoztatási helyzet alakulása egyes, nemzetközileg fontos gazdaságokban, összehasonlítva a szakértői várakozásokkal és a megelőző időszakokkal.

		Vonatkozási időszak	Tényadat	Várakozások	Előző időszak
	Munkanélküliségi ráta	(Júl)	5,0%	5,0%	5,0%
Németország	Feldolgozóipari beszerzési menedzserindex	(Júl)	43,2	43,1	43,1
	IFO üzleti bizalmi index ¹	(Júl)	95,7	97,1	97,5
Franciaország	INSEE üzleti bizalmi index ²	(Júl)	105		106
	Munkanélküliségi ráta	(Júl)	3,7%	3,7%	3,7%
USA	CB fogyasztói bizalmi index	(Júl)	135,7	125,0	124,3
	Feldolgozóipari beszerzési menedzserindex	(Júl)	50,0	51,0	50,6
Kína	Feldolgozóipari beszerzési menedzserindex	(Júl)	49,7	49,6	49,4

¹ <https://www.ifo.de/en/umfragen/time-series>

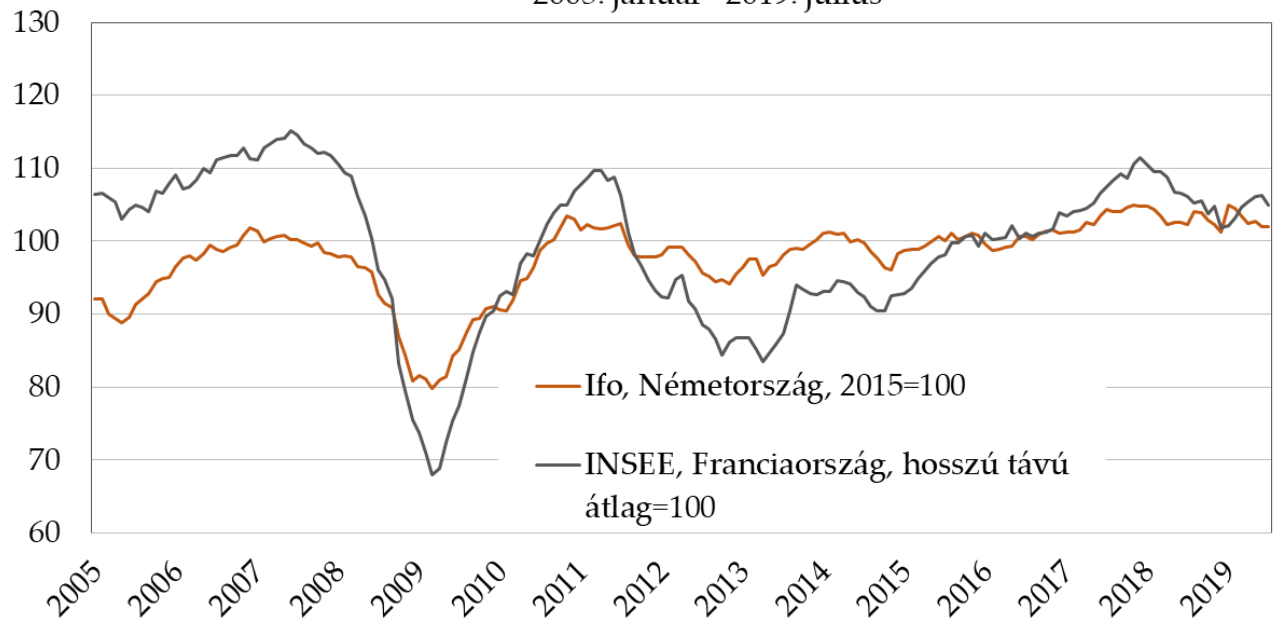
² <http://www.insee.fr/en/themes/indicateur.asp?id=105>

A többi adat forrása: <http://worldeconomiccalendar.com>

Németországban a munkanélküliek aránya az előző hónaphoz képest nem változott és a várakozásoknak megfelelően alakult. A feldolgozóipari beszerzési menedzserindex (PMI) értéke kis mértékben nőtt júniushoz képest. Az IFO üzleti bizalmi index értéke júliusban tovább csökkent, és alacsonyabb, mint a várakozás. A franciaországi INSEE üzleti bizalmi indexe az előző hónaphoz képest szintén csökkenést mutat. Az Egyesült Államokban a CB fogyasztói bizalmi index értéke nőtt és jelentősen felülmúlta a várakozást. A feldolgozóipari beszerzési menedzserindex értéke ezzel szemben kis mértékben csökkent, és alulmúlta a várakozást. A munkanélküliek aránya továbbra is stagnál, és a várakozásoknak megfelelően alakul. A kínai beszerzési index értéke kis mértékben nőtt az előző időszakhoz képest, és meghaladta a várakozásokat.

Üzleti bizalmi indexek alakulása hosszú távon

Az üzleti bizalom megítélése Németországban és Franciaországban, az Ifo és az INSEE vállalati konjunktúra-felmérései alapján, 2005. január - 2019. július

Forrás: www.ifo.de, www.insee.fr

Kapcsolat

Cím: MKIK GVI

1054 Budapest, Szabadság tér 7.

Tel: 235-05-84

e-mail: gvi@gvi.hu

Internet: <http://www.gvi.hu>

Készítette:

Horváth Ágoston, elemző, MKIK GVI

Fikadu T. Ayanie, gyakornok, MKIK GVI

Nábelek Fruzsina, elemző, MKIK GVI

Kutatásvezető:

Makó Ágnes, PhD

ügyvezető, MKIK GVI

Publikáció esetén kérjük, hogy elemzésünkre az alábbiak szerint hivatkozzon:

MKIK GVI: Gazdasági Havi Tájékoztató,

2019. július, Budapest,

2019-08-13